
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ІРПІНСЬКИЙ
ЮРИДИЧНИЙ
ЧАСОПИС**

Науковий журнал

Випуск 2 (11)

Ірпінь • ДПУ • 2023

ISSN 2617-4154
УДК 34:33(477)(08)

*Засновник: Університет державної фіскальної служби України
Заснований 2018 року*

*Продовжуване видання (виходить у міру накопичення матеріалу)
Мови видання: українська, англійська*

*Свідोцтво про Державну реєстрацію друкованого засобами масової інформації:
Серія КВ № 23215-13055ПР від 22.03.2018*

*Рекомендовано до друку та поширення через мережу «Інтернет» рішенням Вченої ради
Державного податкового університету (протокол № 9 від 30.03.2023)*

Редакційна колегія: д-р юрид. наук, професор *В. В. Топчій* (голов. ред.); канд. юрид. наук, доцент *О. М. Бодунова* (заст. голов. ред.); д-р юрид. наук, с.н.с. *Н. Б. Новицька* (заст. голов. ред.); канд. юрид. наук, доцент *Н. А. Лугіна* (відп. секретар); д-р юрид. наук, доцент, *Ю. І. Аністратенко*; д-р юрид. наук, професор *В. Т. Білоус*; д-р юрид. наук, професор *С. В. Бобровник*; д-р юрид. наук, професор *О. Г. Боднарчук*; д-р юрид. наук, професор *Л. М. Касьяненко*; д-р юрид. наук, професор *О. Є. Костюченко*; д-р юрид. наук, професор *Н. А. Литвин*; д-р юрид. наук, професор *Т. О. Мацелик*; д-р юрид. наук, професор *Н. В. Никитченко*; д-р юрид. наук, професор *А. М. Новицький*; канд. юрид. наук, доцент *Л. В. Омельчук*; д-р юрид. наук, професор *О. П. Рябченко*; д-р юрид. наук, доцент *Ю. Ю. Рябченко*; д-р юрид. наук, професор *П. В. Цимбал*; д-р юрид. наук, професор *І. В. Чеховська*; д-р юрид. наук, професор *А. Є. Шевченко*; д-р юрид. наук, професор *Asar Isa oglu Sadigov* (Азербайджан), *Janusz Orłowski*, doctor nauk prawnych Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie (Poland).

Ірпінський юридичний часопис : науковий журнал / редкол. : *В. В. Топчій* (голов. ред.) та ін. – Ірпінь : Державний податковий університет, 2023. – Випуск 2 (11). – 170 с. – (Серія : право).

У виданні вміщені наукові статті, присвячені актуальним проблемам юридичної науки та практики.

Науковий журнал започатковано з метою опублікування результатів наукових досліджень проблем правової науки, теоретико-прикладних проблем правового забезпечення фіскальної політики держави, удосконалення законодавства та правозастосування.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів та всіх, хто цікавиться проблемами теорії права та правозастосування.

Науковий журнал індексується в Google Scholar,

Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського.

Розміщений на відкритій інформаційній платформі OJS Державного податкового університету.

DOI (digital object identifier) – цифровий індикатор об'єкта привласнюється науковим статтям видання.

Редакція журналу веде систематичну роботу із включення наукового видання до міжнародних електронних бібліотек, каталогів та наукометричних баз даних з метою входження в світовий науковий інформаційний простір, підвищення рейтингу журналу та індексів цитування його авторів. Наразі редколегія провадить роботу щодо входження збірника у Scopus та Web of Science.

Адреса редакційної колегії:

Україна, 08201, Ірпінь, Київська обл., вул. Університетська, 31,
e-mail: irpin-yur-chas@ukr.net

Використання опублікованих у збірнику матеріалів дозволяється за умови обов'язкового посилання на джерело інформації.

У разі посилання на матеріали збірника наукових праць «Ірпінський юридичний часопис» потрібно використовувати транслітеровану назву «Irpinskyi yuryduchnyi chasopys», або «Irpın legal chroniclles».

© Державний податковий університет, 2023

STATE TAX UNIVERSITY

**IRPIN LEGAL
CHRONICLES**

The Scientific Journal

Issue 2 (11)

Irpin • STU • 2023

ISSN 2617-4154
UDC 34:33(477)(08)

*Founder: University of the State Fiscal Service of Ukraine
The scientific journal «Irpın legal chronicles» was founded in 2018
Continued edition (released with the accumulation of material)
Languages of edition: Ukrainian, English
The certificate of state registration of the printed mass media:
KV № 23215-13055PR, 22.03.2018
Recommended for printing and Internet distribution by the decision of the
Academic Council of the State Tax University (protocol № 9, 30.03.2023)*

Editorial Board: Dr., Professor V. V. Topchiy (Editor-in-chief); Ph.D. in Law, Associate Professor O. M. Bodunova (deputy Ed.); Dr., senior researcher N. B. Novytska (deputy Ed.); Ph.D. in Law, Associate Professor, N. A. Lugina (co-ed.); Dr., Associate Professor, Yu. I. Anistratenko; Dr., Professor V. T. Bilous; Dr., Professor S. V. Bobrovnik; Dr., Professor O. G. Bodnarchuk; Dr., Professor L. M. Kas"yanenko; Dr., Professor O. E. Kostyuchenko; Dr., Professor N. A. Lytvyn; Dr., Professor T. O. Matselyk; Dr., Professor N. V. Nikitchenko; Dr., Professor A. M. Novytsky; Ph.D. in Law, Docent L. V. Omelchuk; Dr., Professor O. P. Ryabchenko; Dr., Professor Yu. Yu. Ryabchenko; Dr., Professor P. V. Tsybal; Dr., Professor I. V. Chekhovska; Dr., Professor A. Eu. Shevchenko; Dr., Professor Asar Isa ogly Sadygov (Azerbaijan), Janusz Orłowski, doctor nauk prawnych Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie (Poland).

Irpın legal chronicles : The Scientific Journal / Editorial Board : V. V. Topchiy (Editor-in-chief) and others. – Irpın : State Tax University, 2023. – Issue 2 (11). – 170 p. – (Series : Law).

The edition contains scientific articles devoted to the actual problems of legal science and practice.

The scientific journal was founded with the purpose of publishing the results of researches on problems of legal science, theoretical and applied problems of legal provision of the state fiscal policy, improvement of legislation and law enforcement.

The journal is intended for researchers, lecturers, postgraduates, students and anyone who is interested in law theory and law enforcement.

The Scientific Journal is indexed by Google Scholar.

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine.

The scientific journal is located on the open information platform OJS of the State Tax University.

DOI digital object identifier is assigned to the scientific articles of the edition.

The editorial board carries out systematic work on integration of the scientific edition to the international electronic libraries, catalogs and scientometric databases with the purpose of entering the world scientific information space, increasing the rating of the journal and the citation indices of its authors. The editorial board is currently working on the inclusion of the scientific journal in Scopus and Web of Science.

Address of the editorial board:

31, Universitetskaya str., Irpın, Kyiv region, Ukraine, 08201
e-mail: irpin-yur-chas@ukr.net

The use of the materials published in the journal is allowed in case of obligatory referring to an information source.

Referring to the materials of the scientific journal «Irpın legal chronicles» one must use the transliterated title «Irpınskyi yurydychnyi chasopys» or «Irpın legal chronicles».

© State Tax University, 2023

ЗМІСТ

Теорія та історія держави і права; конституційне право

Стівен Хамфріс

Справи, які збудували Америку. «Флетчер проти Пека» та комерціалізація американського суспільного договору 9

Копотун І. М., Рудик М. М.

Аналіз загроз безпеці України в умовах військового стану 20

Сухонос В. В., Сухонос В. В., Сластьоненко О. О.

Система економічної безпеки України: проблеми та перспективи у юридичному вимірі..... 28

Фатхутдінова О. В., Шевченко Д. А., Санжаров В. А.

Середньовічна дипломатична практика: Англія та авіньйонське папство 39

Шевченко А. Є., Француз А. Й., Кудін С. В.

Методологічні засади нормативно-правового забезпечення інформаційної безпеки 48

Адміністративне право і процес; фінансове право;

інформаційне право

Касьяненко Л. М.

Правове регулювання податкових перевірок під час воєнного стану 56

Господарське право і процес

Дяченко С. В., Щербина А. А.

Господарське судочинство під час воєнного стану – зупиняти не можна продовжувати 66

Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право

Бодунова О. М., Яцик Т. П., Лугіна Н. А.

Участь засобів масової інформації у запобіганні злочинності в умовах воєнного стану в Україні (на прикладі міста Ірпінь Київської області)..... 76

Вітюк Д. Л.

Характеристика міжнародних механізмів запобігання злочинності в умовах воєнного стану в Україні 90

Лаговська Н. В., Теслицький А. А.

Міжнародний досвід регулювання кримінальної відповідальності за ухилення від призову в умовах воєнного стану: досвід для України 97

Лугіна Н. А., Дем'яненко С. В.

Корупційні кримінальні правопорушення в умовах дії воєнного стану 108

Сперкач Н. А.

Торгівля людьми: сучасний стан, динаміка та напрями протидії..... 115

Топчій В. В., Дідківська Г. В.

Необхідність інформаційної безпеки під час окупації:

Ірпінь, Буча, Гостомель..... 125

*Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза;
оперативно-розшукова діяльність***Кузьменко О. В., Левчук П. Р.**

Особливості доказування у кримінальних провадженнях про пособництво

державі-агресору (на прикладі періоду окупації Київської області)..... 132

Свінцицький А. В.

Забезпечення участі осіб у кримінальному провадженні

в умовах воєнного стану: прикладні аспекти..... 141

*Міжнародне право та право ЄС***Дідич Т. О., Шевченко А. Є.**

Порівняльно-правовий аналіз положень Будапештського

меморандуму та його значення 150

Добрянська О. Д., Пунда О. О., Новицька Н. Б.

Правове положення військовополонених у міжнародному

гуманітарному праві: досвід російсько-української війни 157

УДК 342.9:330.1

DOI 10.33244/2617-4154.2(11).2023.28-38

В. В. Сухонос,*д-р юрид. наук, професор**e-mail: viktorsukhonos15@gmail.com***ORCID ID 0000-0003-1655-5863;****В. В. Сухонос,***д-р юрид. наук, професор,**Сумський державний університет**e-mail: vladimir.sukhonos.jr@gmail.com***ORCID ID 0000-0002-9058-5182;****О. О. Сластьоненко,***канд. юрид. наук, доцент,**Державний податковий університет**e-mail: k_o_s2006@ukr.net***ORCID ID 0000-0002-7582-574X**

СИСТЕМА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ У ЮРИДИЧНОМУ ВИМІРІ

Стаття присвячена аналізу юридичного виміру проблем і перспектив системи економічної безпеки України. При цьому питання юридичного виміру означеної системи становить певний інтерес, оскільки розглядає її організацію й функціонування під правовим кутом зору. Отже, метою цього дослідження є аналіз системи економічної безпеки України у юридичному вимірі її проблем та перспектив. У статті обґрунтовано, що конституційне закріплення терміна «економічна безпека» створило передумову для визначення й утворення системи економічної безпеки, розробки відповідної законодавчої бази, визначення засад правового статусу органів державної влади як суб'єктів забезпечення безпеки означеного типу. З'ясовано, що немає єдиної думки й щодо визначення терміна «економічна безпека» серед науковців, хоча в теорії та на практиці розрізняють різні типи безпеки. Доведено, що через війну в Україні та недостатню наукову розробленість система залишається незбалансованою для того, щоб оперативнo реагувати та результативно протидіяти сучасним викликам сьогодення. Стаття містить висновок про те, що економічна безпека України є складним і багатограним явищем, що містить у собі такі види безпеки, як виробнича, енергетична, зовнішньоекономічна, демографічна, продовольча, соціальна, фінансова, інвестиційно-інноваційна та макроекономічна тощо. Наголошується, що й досі не існує легальної дефініції поняття «система економічної безпеки України», хоча наукова спільнота й оперує рядом потужних доктринальних визначень. При цьому визначається, що, вдосконалюючи систему економічної безпеки, варто також

звернути увагу на її функції, оскільки вони є необхідним атрибутом будь-якої системи минулого і сучасності, адже визначають напрям діяльності системи економічної безпеки. Крім того, доведено, що система економічної безпеки має змінюватися з часом, оскільки може набувати нових рис і ознак, змінювати пріоритети, цілі та завдання, виконувати функції, що будуть актуальними в конкретній ситуації.

Практична цінність роботи полягає в обґрунтуванні необхідності змін уявлення про економічну безпеку як систему та доведенні легального закріплення поняття «система економічної безпеки України».

Ключові слова: національна безпека, економічна безпека, система економічної безпеки України, правові засади економічної безпеки України, системний характер економічної безпеки.

Метою статті має стати дослідження системи економічної безпеки України у юридичному вимірі її проблем і перспектив. Реалізація зазначеної мети зумовила необхідність розв'язання ряду дослідницьких завдань. По-перше, загалом охарактеризувати правові засади національної безпеки України. По-друге, дослідити правові проблеми і перспективи економічної безпеки України. По-третє, проаналізувати економічну систему України з точки зору системного підходу юридичної методології.

Постановка проблеми. Сучасна міжнародна ситуація зумовила Україну активізувати дію усіх галузей державотворення, зокрема політичних, економічних, правових, соціальних, військових тощо. Це й зрозуміло, що війна, яку веде Україна з агресором, породжує нові виклики і загрози саме матеріальній основі, яка дає можливість працювати всім державним і недержавним інституціям. Тобто створюється реальна загроза національній економіці і навіть існуванню самої держави. Виникла потреба у забезпеченні всіма засобами національної економічної безпеки України. Особливо, на нашу думку, це необхідно робити сьогодні тому, що в державі настає економічна дестабілізація, а якщо враховувати тимчасову окупацію Автономної Республіки Крим і м. Севастополь, а також окремих частин Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей, то можна стверджувати про неминучу трансформацію економічної системи держави. Тобто сама ситуація, що склалася у зв'язку з війною, невідворотно призведе до економічної кризи, незважаючи на фінансову допомогу інших держав. Та правова основа, що була сформована в Україні за часів незалежності для функціонування системи економічної безпеки в державі, вже критично не відповідає викликам сьогодення. Закони України, що були прийняті за минулих часів з цього приводу, зокрема «Про національну безпеку України», як і Конституція України, вже потребують відповідних змін і доповнень. Зазначене свідчить, що виникає наполеглива потреба у продовженні дослідження організації і функціонування системи економічної безпеки під правовим кутом зору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання економічної безпеки завжди були предметом дослідження правової науки. Над цим питанням працювали і досі працюють багато вітчизняних і закордонних науковців та практичних працівників, а саме: В. Білоус, А. Борко, Ю. Гаруст, А. Гуманюк, А. Детюк, С. Завгородня,

О. Користін, О. Кривенко, І. Марочкіна, В. Невядовський, Б. Попович та ін. Проте, віддаючи належне вказаним та іншим науковцям, варто підкреслити, що питання функціонування економічної системи України саме під правовим кутом зору залишається недостатньо дослідженим. Розроблялись і досліджувались, як завжди, окремі елементи економічної системи, що залишає широкий спектр дослідження.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, питання економічної безпеки існує в усі часи розвитку цивілізації [3]. Дійсно, роль економічної безпеки як людини, так і держави під час розвитку цивілізації непомірно зростає. Але її складність зумовлюється ще й тим, що вже негайно потрібні нові підходи і цілі, які б відповідали умовам сьогодення. Як слушно зазначив В. Білоус, зазначене передбачає надійну захищеність економіки від внутрішніх і зовнішніх загроз, що дозволяє їй забезпечити відповідні умови життя та розвитку особистості, соціально-економічні та військово-політичну стабільність держави [2, с. 72–73]. Для цього керівники держави вживають певні заходи, щоб забезпечити правовий захист економічної безпеки нашої держави. Проте сьогодні, коли в державі процвітає корупція і масова легалізація злочинних доходів, зробленого недостатньо. Про це згадувалося ще у «Стратегії національної безпеки України» від 12.07.2007 [18]. Відразу ж зазначимо, що визнання існування проблеми неефективного забезпечення економічної складової спонукало відповідного реагування як з боку відповідальних державних органів, так і з боку наукової спільноти з питань пошуку покращення й удосконалення правового забезпечення самої системи економічної безпеки. І хоча 2007 р. відповідним органом були прийняті методики розрахунку рівня економічної системи [13], а 2013-го – методичні рекомендації із зазначеного питання [14] та багато інших нормативних актів, але про систему економічної безпеки в них практично не згадувалось. Навіть прийнята 12 січня 2015 р. Стратегія сталого розвитку «Україна-2020» про систему також не згадувала [19], хоча визначала вектори руху, мету, дороговказ та політико-правові умови становлення і розвитку України. Нічого не змінилося й після Указу Президента України від 14.09.2020 № 392/2020, яким було затверджено нову Стратегію національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни» [17]. Ці та інші документи також не давали визначення термінів «безпека» або «економічна безпека». Немає єдиної думки й щодо визначення терміна «економічна безпека» серед науковців, хоча в теорії та на практиці розрізняють різні типи безпеки. Зокрема, за суб'єктами виділяються особиста, суспільна, національна, колективна та державна. За суспільними сферами – політична, економічна, військова, радіаційна, екологічна тощо [15], які забезпечують різні державні органи [22].

Що ж стосується досліджень економічної безпеки України, то нас цікавить саме державна безпека, яка охоплює й економічну складову. Долучаємося до думки тих науковців, які вважають, що державна безпека виступає як видова категорія і являє собою складову частину національної безпеки [5]. Проте маємо досліджувати саме систему економічної безпеки, тому зосередимось на спробі визначити поняття та з'ясувати сутність саме економічної безпеки України як об'єкта правової охорони.

На нашу думку, немає жодного сумніву, що досягнення економічного зростання як держави, так і населення є неможливим без захищеності вітчизняного сектору економіки. Це почасти дає відповідь на необхідність правового закріплення економічної безпеки України, яка на сьогодні під впливом зовнішніх чинників в умовах ринкової економіки має рухливий і нестабільний характер [9]. З таким підходом у принципі можна погодитися, але й він має недоліки, зокрема не вимагає прогнозування. Проте позиція О. Скорук з цього приводу, на нашу думку, є більш прийнятною [16]. Вважаємо, що в нинішніх складних умовах військового протистояння забезпечення економічної безпеки є одним з найважливіших завдань держави із захисту національної економіки на відповідних правових засадах, оскільки, згідно з Конституцією, Україна є правовою державою [7]. Саме тому прийняття і чинність правових актів окреслюють правове становище відповідних суб'єктів, себто їх компетенцію, завдання, функції та ін. щодо вжиття, зокрема, легальних заходів, спрямованих на забезпечення належного функціонування економічної складової в системі державної безпеки [11]. Зрозуміло, що нормативно-правові акти мають різну юридичну силу, висвітлюючи межі необхідної поведінки відповідних суб'єктів економічної безпеки України. Вони немов би формують підґрунтя для діяльності усіх учасників цього процесу. Але і в цьому питанні серед науковців немає одностайності. Так, К. Утенкова пропонує виділити шість рівнів правового регулювання економічної безпеки [21, с. 133–134]. Не заглиблюючись у зазначену тему, вважаємо, що вказаний поділ є дещо дискусійним, оскільки не враховує правові акти суб'єктів господарювання. Щодо позиції з цього приводу В. Мельника, то, на нашу думку, вона є більш прийнятною та актуальною [12], а тому може стати основою для подальших досліджень, оскільки він обґрунтовано виводить на перше місце Конституцію України – її Основний Закон, ст. 107 якої передбачає створення спеціального органу – Ради національної безпеки й оборони України, функція якої полягає в координації та контролі за діяльністю органів виконавчої влади у сфері забезпечення національної (зокрема, й економічної) безпеки держави. Саме конституційне закріплення терміна «економічна безпека» створило передумову для визначення й утворення системи економічної безпеки, розробки відповідної законодавчої бази, визначення засад правового статусу органів державної влади як суб'єктів забезпечення безпеки означеного типу.

Підкреслимо, що саме Основний Закон держави визначає пріоритетні ціннісні орієнтири та встановлює базові умови для діяльності всіх органів держави, що мають відношення до економічної безпеки, яка залишається ключовою якісною характеристикою національної економіки, за показниками якої демонструється реальна спроможність та визначаються межі останньої в питаннях підтримки належних умов для життєдіяльності населення тощо.

Отже, економічна безпека України є складним і багатогранним явищем, що містить у собі такі види безпеки, як виробнича, енергетична, зовнішньоекономічна, демографічна, продовольча, соціальна, фінансова, інвестиційно-інноваційна та макроекономічна тощо. Тому, враховуючи широке коло суб'єктів її забезпечення, організації та діяльності, правовідносини, що виникають, а також інші параметри, економічну безпеку варто розглядати саме як системну категорію.

На нашу думку, подібний підхід нині є особливо актуальним, оскільки навіть без урахування військової агресії проти України, через процеси глобалізації, ринкової трансформації та відсутність інвестицій посилюється негативний вплив на нашу економіку, що, безумовно, додає актуальності дослідженню економічної безпеки як системної структури. Зокрема, подібна точка зору притаманна С. Завгородній, яка висловлюється за системний підхід під час дослідження економічної безпеки та гносеологічному розгляді питання, пов'язаного із системою економічної безпеки [6, с. 21]. Аналогічної точки зору дотримується й В. Мельник [10]. За допомогою такого підходу прийняття необхідного рішення стане більш ефективним, оскільки і сама проблема, і процес її надолуження набуває більш чіткої конфігурації.

Зокрема, це виявлятиметься у трьох контекстах. По-перше, проблема розглядатиметься цілісно, оскільки будуть встановлені межі проблемної ситуації за рахунок усвідомлення саме системних зв'язків. По-друге, все здійснюється, ґрунтуючись на системних принципах. По-третє, розуміння, судження та різні моделі, які використовуються суб'єктом як під час аналізу (дослідження) проблемної ситуації, так і у разі підготовки відповідного рішення, водночас ним розуміються як обмежені. Безумовно, в процесі висвітлення зазначеної проблематики з приводу системи економічної безпеки держави насамперед необхідно дослідити її природу, з'ясувати її внутрішню сутність і тип, визначити мету й основні завдання, розкрити функції, дати характеристику послідовності її розвитку та функціонування. Також варто з'ясувати структурні компоненти системи, відносини та взаємозв'язки між ними, зосередити увагу на можливих її проявах, зокрема цілісності, адаптації, сумісності, еволюції тощо. На нашу думку, такий підхід є корисним для подальших наукових досліджень проблем економічної безпеки нашої держави. Погоджуємося з думкою А. Гуменюка, що системний підхід передбачає аналіз економічної безпеки на підставі базових вимог до неї як до системи [4, с. 55–56].

Важливою методологічною основою для усвідомлення системного характеру економічної безпеки України є синергетика – наука про самовільні та випадкові процеси, що самі собою організуються [20, с. 26]. Водночас, як методологічна категорія, вона розглядає вплив процесів на мікрорівні (нижчий рівень реальності) через мезорівні (середній рівень реальності) та макрорівні (вищий рівень реальності) [20, с. 27].

Саме тому варто мати на увазі, що з точки зору синергетичної парадигми будь-який системний об'єкт є елементом більш складної системи, оскільки сама система – це сукупність підсистем, яка утворює цілісний об'єкт. У цьому випадку маємо справу з усіма синергетичними рівнями: макрорівнем, мезорівнем і мікрорівнем. З огляду на це можемо стверджувати, що й економічна безпека (синергетичний мезорівень) містить у собі певні підсистеми (синергетичний мікрорівень), які відрізняються одне від одного, але між собою пов'язані і структурно організовані. Відразу зазначимо, що панівне становище в системі економічної безпеки займає людина як суб'єкт, який взаємопов'язаний з іншими суб'єктами. Водночас констатуємо, що вказана система має бути адаптована до зовнішнього середовища (синергетичний макрорівень). Це зі свого

боку надає можливість розробити економічні заходи для недопущення загроз економічній стабільності в державі.

Зрозуміло, що плюралістичний підхід до розуміння системи економічної безпеки дозволяє її дослідити та проаналізувати з різних позицій. Проте, можна зауважити, що йдеться про складну цілісність та одночасно диференціацію різних взаємопов'язаних підсистем й елементів, які взаємодіють із середовищем як єдине ціле і відокремлене від нього. Наукові дискусії з цього приводу точаться серед науковців і донині, що створює додаткові проблеми у розв'язання вказаного питання. Крім того, й досі не існує легальної дефініції поняття «система економічної безпеки України», хоча наукова спільнота й оперує рядом потужних доктринальних визначень. Зокрема, існує підхід, який розглядає означене поняття як багаторівневу, складну, динамічну соціальну систему з розгалуженою мережею взаємопов'язаних і взаємозалежних елементів та зв'язків, спрямовану на забезпечення захищеності та стійкості національної економіки відносно дії широкого спектра внутрішніх і зовнішніх загроз екзогенного й ендогенного походжень, а також сприяння конкурентоспроможності останньої у світовій системі господарства, збереження досягнутого рівня прогресу, самовідтворення та сталого й збалансованого поступального розвитку [12]. Зрозуміло, що за такої системи характерним буде існування сукупності властивостей, які й формують уявлення про її особливості та проблеми, а також дають змогу відмежувати її від її подібних.

Водночас варто мати на увазі, що система економічної безпеки має змінюватися з часом, оскільки може набувати нових рис і ознак, змінювати пріоритети, цілі та завдання, виконувати функції, що будуть актуальними в конкретній ситуації. На сьогодні в Україні система економічної безпеки існує, але є незавершеною, основною причиною чого стала війна. Через це система залишається незбалансованою для того, щоб оперативного реагувати та результативно протидіяти суворим викликам сьогодення. Такому становищу сприяла й недостатня наукова розробленість важливих питань у системі економічної безпеки України саме як системної категорії.

Проаналізовані наукові праці, пов'язані з дослідженням проблематики цієї статті, і відповідне законодавство України дозволяє нам дійти висновку, що система економічної безпеки в державі перебуває лише на початковому рівні, тобто процес її формування розпочався, але війна значно його ускладнила, а тому питання створення її надійного варіанта нині залишається досить далеким від завершення.

У доктринально-гносеологічному сенсі ситуація є дещо кращою, оскільки є наукові статті та монографії, але цього уявляється замало. Навіть законодавством не закріплені суб'єкти, що уповноважені забезпечувати саме та виключно економічну безпеку держави. При цьому варто врахувати сфери впливу необхідних структур, які залежно від законодавчо окреслених меж, можуть висвітлювати місцевий, регіональний, міжрегіональний і національний рівні у межах їх компетенції і взаємозв'язку під час міжнародного і міждержавного співробітництва.

Крім того, проблемою є й складність системи, яка передбачає існування чимало кількості суб'єктів, які мають забезпечувати економічну безпеку держави і вживати з

цією метою заходи, передбачені законом. І тут не можна не погодитися з В. Білоусом, на думку якого безпека держави залежить від реальної боротьби з економічною злочинністю і корупцією [1, с. 3–6]. Дійсно, система економічної безпеки взаємодіє з іншими безпековими системами з приводу економічної складової. Зокрема, воєнна безпека також повинна працювати на належному рівні у взаємодії із загальною системою економічної безпеки України, оскільки від цього залежить і зростання економіки держави, про що серед іншого наголошували українські вчені [8].

Висновки. У результаті проведеного дослідження вважаємо за необхідне звернути увагу, що, вдосконалюючи систему економічної безпеки, потрібно враховувати її функції, оскільки вони є необхідним атрибутом будь-якої системи минулого і сучасності, адже визначають напрям діяльності системи економічної безпеки. Крім того, вони відображають основні властивості й ознаки санкціонованого та необхідного додаткового впливу для всілякого сприяння належному перебігу економічних процесів у державі. Саме за їх допомогою виконуються поставлені завдання і досягається запланована мета вітчизняної системи економічної безпеки на будь-якому етапі її існування. Зокрема, на нашу думку, подібними функціями є стратегічна, регулятивна, погоджувальна, захисна й охоронна, які, незважаючи на війну, варто втілювати в життя. Як наслідок, наведене вище дає нам можливість більш детально усвідомити системний характер економічної безпеки, оскільки будь-який системний об'єкт є елементом більш складної системи, адже сама система є сукупністю підсистем, яка утворює цілісний об'єкт. З огляду на це можемо стверджувати, що й економічна безпека, з одного боку, містить у собі певні підсистеми, які відрізняються одна від одної, але між собою пов'язані і структурно організовані, а з іншого – вона має бути адаптована до зовнішнього середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоус В. Т. Координація боротьби з економічною злочинністю : монографія. Ірпінь : Акад. держ. податк. служби України, 2002. 449 с.
2. Білоус В. Т. Координація управління правоохоронними органами України по боротьбі з економічною злочинністю (адміністративно-правовий аспект) : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2004. 443 с.
3. Горбатюк С. Є. Еволюція феномену безпеки: від стародавніх політико-правових учень – до сучасної наукової думки. *Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України. Серія: Державне управління.* 2016. № 2. С. 28–35.
4. Гуменюк А. М. Безпека структурно-інституціональної трансформації економіки регіону: теоретичні основи і прикладні аспекти : монографія. Київ : НІСП, 2014. 468 с.
5. Драч Л. Д., Стаднік І. В. Співвідношення національної і державної безпеки: теоретико-правовий аспект. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ ім. Василя Стуса.* 2019. Т. 2, № 11. С. 22–25.
6. Завгородня С. П. Система державного управління в сфері економічної безпеки України: теоретичний аспект : дис. ... канд. екон. наук : 25.00.01. Київ, 2016. 267 с.

7. Конституція України : за станом на 1 січня 2020 р. // Законодавство України / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 10.01.2023).

8. Користін О. Є., Некрасов В. А., Мельник В. І. Алгоритм Intelligence Led Politico (Організація політичної діяльності на основі кримінального аналізу). Київ : РВВ МВС України, 2017. 55 с.

9. Кузьменко В. В. Экономическая безопасность: исторический подход к определению сущности. *White Spots of the Russian and World History*. 2016. № 3. С. 9–17.

10. Мельник В. І. Застосування системного підходу під час дослідження системи економічної безпеки України. *Шляхи розвитку науки в сучасних кризових умовах*: тези доп. на I Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції, 28–29 травня 2020 р. Дніпро, 2020. Т. 2. С. 67–68.

11. Мельник В. І. Поняття та особливості адміністративно-правового механізму забезпечення функціонування системи економічної безпеки України. *Актуальні проблеми політики* : зб. наук. пр. / редкол. : С. В. Ківалов, Л. І. Кормич, І. М. Милосердна та ін. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 65. С. 125–129.

12. Мельник В. І. Структура та особливості правового забезпечення функціонування системи економічної безпеки України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. № 1. С. 105–108.

13. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України : затверджено наказом міністра економіки України від 2 березня 2007 р. № 60 // Законодавство України / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0060665-07#Text> (дата звернення: 10.01.2023).

14. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : затверджено наказом міністра економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 р. № 1277 // Законодавство України / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text> (дата звернення: 10.01.2023).

15. Пономарьов С. П. Поняття та сутність сектору безпеки. *Право.ua*. 2015. № 3. С. 69–73. URL : http://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/2016/10/Pravo_ua_2015_3.pdf (дата звернення: 11.01.2023).

16. Скорук О. В. Економічна безпека держави: сутність, складові елементи проблеми забезпечення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство* / голов. ред. М. М. Палінчак. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2016. Вип. 6, ч. 3. С. 39–42.

17. Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни» : затверджено Указом Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020 // Законодавство України / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n5> (дата звернення: 10.01.2023).

18. Стратегія національної безпеки України : затверджено Указом Президента України від 12 лютого 2007 р. № 105/2007 // Законодавство України / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/105/2007#Text> (дата звернення: 10.01.2023).

19. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»: затверджено Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015 // Законодавство України / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> (дата звернення: 10.01.2023).

20. Сухонос В. В. Теорія держави і права: підручник. Суми: Університетська книга, 2013. 544 с.

21. Утенкова К. О. Економічна безпека як складова національної безпеки України. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2019. Вип. 9. С. 133–144.

22. Чорний В. С. Безпекові виміри націотворчих процесів українського суспільства. *Історико-політичні студії*. 2013. № 1. С. 88–94.

REFERENCES

1. Bilous V. T. (2009). Coordination of the fight against economic crime: monograph. Irpin [in Ukrainian].

2. Bilous V. T. (2004). Coordination of the management of law enforcement agencies of Ukraine in the fight against economic crime (administrative-legal aspect). [Dissertation. Dr. law Sciences]. Kharkiv [in Ukrainian].

3. Horbatiuk S. E. (2016). Evolution of the security phenomenon: from ancient political and legal scholars to modern scientific thought. *Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine. Series: Public administration*. No. 2. P. 28–35 [in Ukrainian].

4. Gumenyuk A. M. (2014). Security of the structural and institutional transformation of the economy of the region: theoretical foundations and applied aspects: monograph. Kyiv [in Ukrainian].

5. Drach L. D., Stadnik I. V. (2019). Correlation between national and state security: theoretical and legal aspect. *Bulletin of the Student Scientific Society of DonNU named after Vasyl Stus*. Vol. 2, No. 11. P. 22–25 [in Ukrainian].

6. Zavorodnya S. P. (2016). State management system in the sphere of economic security of Ukraine: theoretical aspect. [Diss. candidate economy Sciences]. Kyiv [in Ukrainian].

7. Constitution of Ukraine: as of January 1, 2020 // The Verkhovna Rada of Ukraine, legislation of Ukraine. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96> (access date: 10.01.2023) [in Ukrainian].

8. Korystin O. E., Nekrasov V. A., Melnyk V. I. (2017). Algorithm Intelligence Led Politico (Organization of political activity based on criminal analysis). Kyiv: State Department of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine [in Ukrainian].

9. Kuzmenko V. V. (2016). Economic security: historical approach to determining the essence. *White Spots of the Russian and World History*. No. 3. P. 9–17 [in Ukrainian].

10. Melnyk V. I. (2020). The application of the system approach during the study of the economic security system of Ukraine. *Ways of development of science in modern crisis*

conditions: theses addendum. at the 1st International Scientific and Practical Internet Conference, May 28–29, 2020. Dnipro. Vol. 2. P. 67–68 [in Ukrainian].

11. Melnyk V. I. (2020). Concepts and features of the administrative and legal mechanism for ensuring the functioning of the economic security system of Ukraine. *Actual problems of politics*: coll. of science publisher / editor: S. V. Kivalov, L. I. Kormych, I. M. Miloserdna and others. Odesa : Helvetica Publishing House, Issue 65. P. 125–129 [in Ukrainian].

12. Melnyk V. I. (2020). Structure and features of legal support for the functioning of the economic security system of Ukraine. *Carpathian Legal Gazette*. No. 1. P. 105–108 [in Ukrainian].

13. Methodology for calculating the level of economic security of Ukraine: Approved by Order of the Minister of Economy of Ukraine dated March 2, 2007 No. 60 // Verkhovna Rada of Ukraine / Legislation of Ukraine. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0060665-07#Text> (access date: 10.01.2023) [in Ukrainian].

14. Methodological recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine: Approved by the Order of the Minister of Economic Development and Trade of Ukraine dated October 29, 2013 No. 1277 // Verkhovna Rada of Ukraine / Legislation of Ukraine. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text> (access date: 10.01.2023) [in Ukrainian].

15. Ponomaryov S. P. (2015). Concept and essence of the security sector. *Pravo.ua*. No. 3. P. 69–73. URL : http://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/2016/10/Pravo_ua_2015_3.pdf (access date: 11.01.2023) [in Ukrainian].

16. Skoruk O. V. (2016). Economic security of the state: essence, constituent elements and problems of provision. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: International economic relations and world economy* / head. ed. M. M. Palinchak. Uzhhorod: "Helvetika" Publishing House, Vol. 6. Part 3. P. 39–42 [in Ukrainian].

17. Ukraine's national security strategy "Human security – country security": Approved by Decree of the President of Ukraine dated September 14, 2020 No. 392/2020 // Verkhovna Rada of Ukraine / Legislation of Ukraine. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n5> (date of application: 10.01.2023) [in Ukrainian].

18. National Security Strategy of Ukraine: Approved by Decree of the President of Ukraine dated February 12, 2007 No. 105/2007 // Verkhovna Rada of Ukraine / Legislation of Ukraine. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/105/2007#Text> (access date: 10.01.2023) [in Ukrainian].

19. Sustainable development strategy "Ukraine – 2020": Approved by the Decree of the President of Ukraine dated January 12, 2015 No. 5/2015 // Verkhovna Rada of Ukraine / Legislation of Ukraine. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> (access date: 10.01.2023).

20. Sukhonos V. V. (2013). Theory of the state and law: a textbook. Sumy. University Book. 544 p. [in Ukrainian].

21. Utenkova K. O. (2019). Economic security as a component of national security of Ukraine. *Bulletin of Kharkiv National University named after V. N. Karazina. Series*

"International relations. Economy. Local studies. Tourism". Issue 9. P. 133–144 [in Ukrainian].

22. Cherny V. S. (2013). Security dimensions of nation-building processes of Ukrainian society. *Historical and political studies*. No. 1. P. 88–94 [in Ukrainian].

V. Sukhonos, V. Sukhonos, O. Slastonenko. Economic Security System of Ukraine: Problems and Prospects in the Legal Dimension

The article is devoted to the problems of the legal dimension of the problems and prospects of the economic security system of Ukraine. The question of the legal dimension of the specified system is of significant interest, as it considers its organization and functioning from a legal point of view. Therefore, the purpose of this study is to analyze the economic security system of Ukraine in the legal dimension of its problems and prospects. The article substantiates that the constitutional consolidation of the term "economic security" created a prerequisite for the definition and formation of the system of economic security, the development of the appropriate legislative framework, and the determination of the basics of the legal status of state authorities as subjects of security of the specified type. It was found that there is no unified opinion regarding the definition of the term "economic security" among scientists, although in theory and in practice different types of security are distinguished. It has been proven that due to the war in Ukraine and insufficient scientific development, the system remains unbalanced in order to respond promptly and effectively counter the severe challenges of today. The article concludes that the economic security of Ukraine is a complex and multifaceted phenomenon, which includes such types of security as production, energy, foreign economic, demographic, food, social, financial, investment-innovation and macroeconomic, etc. It is emphasized that there is still no legal definition of the concept of "system of economic security of Ukraine", although the scientific community operates with a number of powerful doctrinal definitions. At the same time, it is determined that improving the economic security system should also pay attention to its functions, as they are a necessary attribute of any system of the past and present, because they determine the direction of the economic security system. In addition, it has been proven that the system of economic security must change over time, as it can acquire new features and characteristics, change priorities, goals and tasks, perform functions that will be relevant in a specific situation. The practical value of the work consists in substantiating the need for changes in the perception of economic security as a system and proving the need to legally consolidate the concept of "economic security system of Ukraine".

Keywords: national security; economic security; system of economic security of Ukraine; legal principles of economic security of Ukraine; systemic nature of economic security.

Стаття надійшла до редколегії 20 березня 2023 року